

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919 | 9139191@gmail.com

זבל מאמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת ויקהל תשפ"ד שנה י | גליון מס' 524

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

מצות עשה מדאורייתא

במסכת ברכות מביאה הגמרא (כא א) מקור מן התורה לחיוב ברכת התורה, מהפסוק (דברים לב ג): "כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו", ומבאר רש"י (שם ד"ה כי) שבפסוק זה אמר משה רבנו לישראל: "כי שם ה' אקרא" בברכת התורה, אתם "הבו גדל" בעגית אמן.

לאור דברי רש"י פוסק הפרי מגדים (א"א רטו ו; תבת גמא' האינו) שכשם שברכת התורה הנלמדת מתחלת הפסוק: "כי שם ה' אקרא", היא מצות עשה מדאורייתא, כך עגית אמן אחריה, הנלמדת מסוף הפסוק: "הבו גדל לאלקינו", היא מצות עשה מדאורייתא.

במאמר זה לא אתעכב על כלל ההבטים ההלכתיים העולים מפסק הלכה מרעיש זה, אלא בידיעה המפלאה העולה ממנו: בכל בקור, עוד לפני אמירת ברכת השחר בבחירותא, יכולים אנו לזכות במצות עשה מדאורייתא, בעגית אמן אחר ברכות התורה.

רמז ליסוד זה נתן להביא מנחם הבקשה שאנו אומרים בברכת התורה: "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך"; לא לחכם נוקטים אנו לשון "צאצאינו" ולא "יודענו", אלא כדי להזכיר בכך שוב ושוב את הצורף "צא" שהוא בגימטריה אמן, וכך להזכיר ולהזכר במעלת עגית אמן אחר ברכה זו, שהיא מצות עשה מדאורייתא. ברוח זו אף יתבאר התבות שאחריהן: "כלנו יודעי שמך" פרמז לעגית אמן, שהלא אמן היא גימטריה של שני שמות הקדש, הוי"ה ואדנות.

כלנו שואפים ומשקיעים את מיטב הכחות והמשאבים כדי לזכות לראות דור ישרים מברך. אם נקפיד לתת כבוד לברכת התורה, לאמרה פיתר ברכות השחר בשלמות, כלומר: בקול, בכונה ובחברותא, הרי שבקשתנו: "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה", בודאי לא תשוב ריקם.

בקריאת "כלנו יודעי שמך".
שבת שלום,

213 298 מחולקת

מנוחה שאינה לצורך מלאכה

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת" (לה ב)

דרש רבי יוסף שאול נתנזון:

דקדקה התורה והזהירה ששבתתנו תהיה "שבת שבתון לה'", דהינו שבתה מחמת צווי ה', ללמדנו שבשונה ממנוחה שמטרתה צבירת כח לצורך עמל עתיד, מנוחת השבת צריכה להעשות מתוך תחושת: "כאלו כל מלאכתך עשויה" (מכילתא מסכתא דבחדש פ"ז), דהינו כאדם שאינו נדרש לעשות שום מלאכה, ומנוחתו אינה אלא מחמת צווי ה'.

משום כך בתפלת מנוחה של שבת אנו מתארים את מנוחת השבת כ"מנוחה שלמה שאתה רוצה בה", לאמר: אין זו מנוחה לשם צבירת כח למלאכה עתידית, אלא "מנוחה שלמה" ומחלטת - "כאלו כל מלאכתך עשויה", שזו המנוחה "שאתה רוצה בה" (דברי שאול, מהדורה חמישאה).

השבת היא זמן המסגל לתפלה

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת" (לה ב)

רש"י מפרש (ע"פ מכילתא דשבתא פ"א) שהסבה שהתורה שבה וכותבת אזהרה נוספת על שמירת שבת לפני הצווי על מלאכת המשכן, היא ללמדנו שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת.

מכך שבגית המשכן נאסרה בשבת, למד השם משמואל שהמשכן לא היה נצרך בשבת, לפי שכח השבת דומה לכח המקדש, שכן השראת השכינה הנעשית מכח המקדש שורה מאליה ביום השבת. בכך הוא מבאר את בקשתנו בפיוט "אזמר בשבחין" הנאמר בליל שבת: "הא רעוא קמיה, דתשרי על עמיה", כלומר, יהי רצון מלפני ה' שיתרה שכנתו ביום השבת, כפי שהתורה בבית המקדש.

השם שמואל ממשיך ומבאר לאור

זאת, שכשם שעקר כח התפלה בא מכח השראת השכינה בבית המקדש, וכפי שאמרו חכמים (ברכות ל א) שבעת התפלה צריך אדם לכוון לבו כנגד בית קדשי הקדשים, כך בשבת שבה שורה השכינה הוא עקר זמן תפלה. "ואף אנשים שבימי החל אינם יכולים להכין את עצמם כל כך לתפלה, מחזיבים בשבת להתאמץ בכל עז להתפלל בכונת הלב ובהשתתפות הנפש, כי הזמן עצמו מסגל ומסייע לתפלה" (שם משמואל וירא תרע"א).

תפלה יתרה מתקבלת במלוואה

"והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר" (לו ז)

רגיל היה רבי אברהם חיים מזלוטשוב בעל הארח לחיים' להמליץ על סגולות שונות לפונים אליו בבקשת ישועה ורפואה; כאשר תמה הרבי העטרת צבי מזידיטשוב לפשר מנהגו זה, הנראה כסתירה לכח התפלה, השיב בצחות לשונו: "הלא אמרו חכמים (דבר ח א) כי תפלה עושה מחצה, אם כן, את המחצית השנייה עושות סגולות".

אולם העטרת צבי השיב כנגדו ואמר: "אני איני נוהג כמותך, אלא מלכתחלה מתפלל אני על הבאים לפני יתר על המדה, וברבוי התפלה אני משלים אף את המחצית החסרה".

על פי דבריו ישב הדברי ישראל' את תמיהת ה'אור החיים' הקדוש בפסוק שלפנינו, שלכאורה המלים "דים" ו"הותר" סותרות זו את זו? אלא שכונת הפסוק למלאכת התפלה שהיתה בעת בגית משכן, שהתפללו ישראל שנודבתם תעלה לרצון ותשרה השכינה במעשה ידיהם. על כך מבאר הפסוק שכיון שהפצירו בתפלה "והותר" - יותר מכפי הצורך - לפיכך זכו שתפלתם עשתה יותר ממחצה, "והמלאכה היתה דים" - כדי צרפה.

צדיקים במיתתם קרויים חיים

על עצמו את על הוצאתם, והעתר במרומים בעד ישועת משפחתו, ובפרט בעד ישועת נכדו שימצא את זוגו ההגון במהרה".

במהלך אותה תקופה התנדעתי לצאצא של הרב שאג, ישיש בשם רבי אביגדור שאג המתגורר בשכונת זכרון משה. סרתי למעונו וספרתי לו על עמלי בהוצאת כתבי סבו. האיש היה חלוש ותשוש, אולם מששמע על הפרויקט אָזר מאמץ והצביע על מדף גבוה בארון הספרים, שם עמדה קפסה ישנה נושנה, ובתוכה לא פחות ממאה וחמשים דפים כתובים בכתב ידו הצפוף של סבו.

'כבר חמשה דורות שהכתבים הללו עוברים במשפחתנו', אמר הישיש בקול רועד, 'אבי צוני להביאם לדפוס, אף לא זכיתי לעשות זאת, איני רגוע לעלות לעולם האמת מבלי שיקימתי את צאצאיו, קח את הכתבים במתנה והוצא אותם לאור'.

קימתי את הוראתו, ולמרבית הפלא הישיש נפטר לבית עולמו כעבר שלושה ימים. ספור זה היה אחד מני ספורים רבים בהם נגלתה ההשגחה הפרטית המפלאה של ה' את הוצאת כתבי הרב שאג לאור עולם.

בד בבד עם השקעתו בהוצאת הכתבים, המשיך הסב המסור ללוות את התקדמות המחקר שצנערה סביב מחלתו של נכדו. כמה אוניברסיטאות בעולם נכנסו לעיני השוקרה, בשתוף צות מחקר יעודי מבית החולים הירושלמי 'הדסה עין כרם', ובסיעתא דשמיא, לאחר מחקר מעמיק ומקיף, הצליחו החוקרים לבודד את הגן האחראי למחלה, וכך הגיעו למסקנה כי מי שנושא גן זה באופן בלתי פעיל לא נשקפת לו או לצאצאיו שום סכנה, ואף כשהגן פעיל הוא נתן לגלוי באמצעות בדיקת דם הנערכת על ידי ארגון 'דור ישרים'.

ברגע שהתקבלה המסקנה המשמחת היה מי שדאג לפרסם זאת ברבים באופן בולט, וכך בחסדי ה' בתוך זמן קצר מצא הבן שדוד מציו למזל טוב.

גם בקרב הקהלה הרפואית העולמית היו תוצאות המחקר בגדר מהפכה של ממש, מה גם שהיו לכך השלכות הנוגעות למחקרים רבים שנערכו במקביל. כמה וכמה היו שתפים לגלוי, אולם בעבור הסב היה זה הרבה יותר מסמלי פאשר השם הבולט מכלם היה דוקטור מהדסה עין כרם ושמו לא אחר מאברהם שאג.

ברור קצר שנערך גלה שאותו דוקטור הוא בנו של לא אחר מר' אביגדור שאג, מי שבמימי האחרונים הצטרף אף הוא לפעילות הוצאת כתבי הסב הדגול.

ראו כמה גדול כחה של תפלה. ראו כמה גדול כחם של צדיקים הקרויים במיתתם חיים!

'סימנא טבא' חיי שרה

לאור עולם. הוא הבטיח לממן את הפרויקט, ככל שיעלה.

חשבון קצר שערכת בפינו הבהיר לנו כי עלות הפרויקט עשויה להגיע לסכום עצום, אולם הלה היה נחוש בדעתו, ומשכף לא יכלתי שלא להתענג מהו הגורם שמניע אותו, והאיש ספר:

"לפני יותר מעשרים שנה נולדו לבני שליטי"א בן אחר זה שתי בנות, שעד מהרה התבררו כלוקות בתסמונת גנטית נדירה המקשה מאד את תפקודן והתפתחותן. בחסדי ה' אחריו נולד בן בריא, ואחריו עוד כמה ילדים בריאים, ומאז ועד היום אנו משקיעים הון רב בהקלת סבלן. הבית נכנס לשגרה יחסית, שהיפך משגריע הבן לגיל שדוכים.

הבן, שהוא בחר חמד, עמל בתורה ועובד ה', בן למשפחה נכבדה ואמידה, אמור היה בדרך הטבע להיות מוצף בהצעות שדוכים, אלא שמחלתו של אחיותיו הרחיקה כל הצעת שדוך. אנשים חששו, ובצדק, שהמחלה עוברת בתורשה.

כיון שכאבו של נכדי צרב בלבי, החלטתי להכנס לעיני השוקרה. פניתי לעסקן רפואי המתמחה בתחום המחלות הגנטיות ובקשתיו לברר היטב אם אכן מדבר במחלה שבהכרח עוברת בתורשה.

במקביל פניתי לאחד מגדולי צדיקי הדור ושחתי לפניו את הספור הכואב. הצדיק הקשיב, ואחר השיב: 'אתם חכים סגור טוב שיעתיר בעדכם, ונראה לי כי הסגור הטוב ביותר עבורי יהיה רבי אברהם שאג, מי שרבו החת"ם סופר כנה בתאר הנדיר "ספר תורה חיי"'.
לשמע הדברים לא שאלתי עוד שאלות. מייד עם קבלת התשובה התקשרתי אליו, ועתה אני מבקש שתקח חלק במאמץ...

בנקדה זו החל מסע הוצאתם לאור של כתבי הרב שאג לקרם עור וגידים. התהליך, שלכל ארכו לנה בהתמדה על ידי הסב ובני משפחתו, היה כרוך בסיעתא דשמיא מתמשכת. הוא התחיל כאשר בידינו היו רק מקצת כתבי היד, בעוד היתר היו מפוזרים על פני תבל או שטרם נמצאו, והמשיך אט אט, כשבד בבד עם הוצאת הכתבים הקיימים, בהשגחה פרטית מפלאה נמצאו עוד ועוד כתבים.

בכל אותה תקופה עלינו לא מעט פעמים בשליחות הסב להתפלל על הצלחת המשפחה ונד בבד על הצלחת הפרויקט. מלבד זאת, בערב ר"ח ניסן, יומא דהלולא של רבי אברהם שאג, עלינו בלוי מגן להר הזיתים, הנחנו על מצבתו הקדושה את הדפים המוכנים לדפוס, ובקשנו: "רבנו, הרי שלף לפניך, הנה דברי תורתך שכה עמלנו עליהם, אגא המלץ טוב בעד הנדיב שלקח

הספור המפלא שלפנינו ספר על ידי רבי חיים יצחק פרוש, מנהלה של הוצאת הספרים המפרסמת 'זכרון אהרן', זו שבשורות השנים האחרונות יצאו לאור דרכה עשרות רבות של כרכים מתורתם הגנוזה של רבותינו הראשונים והאחרונים, וכן הוא מספר:

באחד הימים קבלתי טלפון מיהודי נכבד

במקביל פניתי לאחד מגדולי צדיקי הדור ושחתי לפניו את הספור הכואב. הצדיק הקשיב, ואחר השיב: 'אתם חכים סגור טוב שיעתיר בעדכם, ונראה לי כי הסגור הטוב ביותר עבורי יהיה רבי אברהם שאג, מי שרבו החת"ם סופר כנה בתאר הנדיר "ספר תורה חיי"'.
לשמע הדברים לא שאלתי עוד שאלות. מייד עם קבלת התשובה התקשרתי אליו, ועתה אני מבקש שתקח חלק במאמץ...

רבה של קוֹיברְסדורף, רבי אברהם שאג זצ"ל

המתגורר בארצות הברית. הלה בקש ממני לאתר את הכתבים שהותיר אחריו רבי אברהם שאג, רבה של קוֹיברְסדורף שעלה בסוף ימיו להתישב בארץ ישראל, ולהוציאם

אלף דורות מבריא את התורה לנתינתה

"זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור" כן מפרש רש"י את פונת הכתוב "דבר צוה לאלף דור":

מלכתחלה ברא הקב"ה את התורה על מנת לצוותה כעבר אלף דורות מבריא את העולם. אלא שכיון שראה שאי אפשר לעולם להתקיים זמן כה רב ללא תורה, לכן במקום לברא את העולם והתורה באותו זמן, הקדים לברא את התורה, ועכב את בריאת העולם למשך תשע מאות שבעים וארבעה דורות (כמבאר בחגיגה יג ב, ובזבחים קטז א), ובכך שנתנה למשה עשרים וששה דורות לאחר בריאת העולם, נמצא שהתקיים רצונו ועברו אלף דורות מבריא את התורה ועד שצוה אותה לישראל (רש"י חגיגה יד א ד"ה קדם, ובזבחים שם ד"ה תשע, ע"פ טורי אבו חגיגה יג ב).

הרוקח (פרושי סודר התפלה ח"א עמ' ג) מוסיף שהמלים "לאלף דור" הן

בדברי הימים (א' טז טו) תולה הכתוב את הזכירה בישראל, באמרו "זכרו לעולם בריתו", וכפי שאנו אומרים בסדר התפלה, בספר תהלים (קה ח) תולה הכתוב את הזכירה בהקב"ה: "זכר לעולם בריתו". ה'לחם רב' (אות שצה) מפרש ששתי זכירות אלו תלויות זו בזו; "זכרו לעולם בריתו" - זכרו את התורה שנתנה לכם בברית, ומתוך אמונה בנצחיותה קימו משפטיה לעולם - "לאלף דור", ובכך אף הקב"ה זכור להם את בריתו לעולם - "לאלף דור".

שונה פרקו צו"ה פעמים

"זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור" ה'מגלה עמקות' (ואתחנן אפן נו) דרש מפסוק זה רמז למאמר חכמים: "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד" (חגיגה ט ב), וכך הוא כותב: "כש'לומד כמנין צו"ה [101] תתקיים לאלף דור".

בגימטריה "משה", ללמדנו שאלף דור לאחר בריאתה קבל משה רבנו את התורה [ראה 'מאמרי הרמ"ע מפאנו' (מאמר מען גנים ח"א) שבאר שאף שהמלה "דור" כתובה בכל המקרא בכתיב מלא - עם ו', מכל מקום נתן לדרשה בגימטריה, כאלו היא כתובה "דר" - בכתיב חסר].

החת"ם סופר (שפת קה א) דרש רמז ליסוד האמור, מכך שהדבר הראשון בעשרת הדברות - "אנכי ה'", נפתח באות א': האות א' במלואה נכתבת אל"ף, כמספר "אלף" - רמז לאלף הדורות שעברו מבריא את התורה ועד למסירתה. וכמו כן צורתה של האות א', המרכבת משתי אותיות ו' ואות ו' הנטויה ביניהן, שיחד הן בגימטריה עשרים ושש, רומזת לעשרים וששה הדורות שעברו מבריא את העולם ועד לקבלת התורה.

זה לעמת זה

"זכרו לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור" פסוק זה נכפל במקרא בשנוי קל; בעוד

שערי ישועה

סגלת ענית אמן

חברותא בין שופט לנשפט

ברכות השחר כדי שיענה אמן אחר ברכותי.

האיש היה נראה מפתע מהבקשה, וכדי לישב את דעתו הסברתי לו לפי תמי כי מדבר במנהג שהובא בשלחן ערוך, וכי קבלתי על עצמי להתמיד בהקפדה על כך בעקבות תביעה שקרית גדולה שהגשה נגדי. לאחר שהביע את הסכמתו, ברכתי באזניו את הברכות והוא ענה אחרי אמן, ולאחר מכן הקשבתי לברכותיו ועניתי אחרי אמן.

לאחר התפלה מהרתי לצעד לבית המשפט. בהגיע תורי נכנסתי, ומה רבה היתה תדהמתי כשהבחנתי שעל כס השופט יושב, לא פחות ולא יותר, אותו יהודי ששעה קלה קדם לכן הקשיב לברכותי וענה אחרי אמן!

קשה לי לתאר את ההרגשה שפשתה בי באותם רגעים; מבלי לדעת מה תהייה תוצאות המשפט, בעמק הלב כבר נשמתי לרוחה, כביכול אותה לי ממרומים שהקבלה שקבלתי על עצמי היתה רצויה.

יתכן שהשופט זהה אותי, ויתכן שלא, מכל מקום לאחר תקופת דיונים מתישה, הוא זכה אותי באפן מחלט. לעולם לא אדע זאת באפן ברור, אך יתכן מאד שהשפיעה עליו לטובה העבדה שנגשתי אליו באותו בקר לברך באזניו את הברכות, אולי גם הוא ראה בכך סימן משמים...

לפניכם ספור שנשלח למערכת 'בני אמונים' מיהודי המתגורר בישוב מבשרת ציון והוא בעל עסק בתחום התחבורה. האיש מספר כי בעקבות עלון וכל מאמינים' שהגיע לידי התעורר להתחזק במצוה הגדולה של ענית אמן, ובברכות הימים אף זכה לנס מפלא, שעל אודותיו הוא מספר:

"באחד הימים תבע אותי אחד מלקוחותי בסכום עצום בגין נזק שנגרם לו, ולטענתו אני אשם בכך. אף שמדבר היה בשקר, כיון שהלה הסתייע בערוך דין מהשוה הראשונה, נתן לומר בהחלט שהתביעה העיבה על עתידי הפלפלי.

כסגלה לקראת המשפט המתקרב החלטתי להתחזק עוד יותר בהקפדה על ענית אמן בכלל, ועל אמירת ברכות השחר בחברותא בכל בקר בפרט. נהגתי כך במשך החודשים שהמתנתי למשפט עד שההרגל נעשה טבע, ובד בבד התפללתי בכל לבי לטוב.

ביום הדיון השכמתי קום. הדיון נקבע בירושלים לשעה שמונה וחצי בבקר, וכדי שאוכל להתפלל ברגע יצאתי מביתי עם אור ראשון כדי להתפלל שחרית באחד מבתי הכנסת שבשכונת שערי חסד הסמוכה לבית המשפט.

הגעתי לבית הכנסת כמה דקות לפני תחלת התפלה, וכיון שלא רציתי לותר על הקבלה שקבלתי על עצמי, אצאתי אמיץ, נגשתי לאחד מהמתפללים ובקשתי לומר לפני את

קברו של רבי עמנואל חי ריקי בעיר צ'נטו שבאיטליה

ה'משנת חסידים' א' באדר תק"ג

רבי רפאל עמנואל חי ריקי נולד באיטליה בשנת תמ"ז. בהיותו בן שש נפטר עליו אביו ר' אברהם, ואמו עברה להתגורר בבית אחיה, רבי ידידיה, שהיה לו כאב. בהיותו בן תשע עשרה נפטר דודו, והוא נאלץ לנדוד בין ערי איטליה ולשמש כמלמד. הוא בנה עבוד תלמידיו דגם של המשכן וכליו, ובעקבות כך אף כתב את ספרו 'מעשה חושב' העוסק במלאכת המשכן.

בהיותו כבן שלושים החליט להתמסר ללמוד הקבלה, הוא נסע לצפת, ובה למד את חכמת הסוד מתוך כתבי האר"י הק' ותלמידיו. בצפת אף חבר את פראשו הנודע 'הון עשיר' על ששה סדרי משנה. כשנתיים לאחר מכן, בעקבות מגפה שבה אף נפטרה בתו, נאלץ לעזב את צפת, והוא שם פעמיו לליוורנו שבאיטליה, שם חבר את חברו המפורסם 'משנת חסידים' שנדפס שלוש פעמים בחייו. על אודות חבר זה כותב המחבר בהקדמתו כי תמצת בא את כל תורת הסוד כפי שלמדה האר"י הק', בלשון ברורה ובהירה כדרכו של הרמב"ם בספרו 'משנה תורה'. את כל ימיו הקדיש בעל המשנת חסידים לתורה ולעבודת ה' מתוך גנוי קדשה וטהרה מפלגים, וכפי שמעיד עליו החיד"א (שם הגדולים, מערכת גדולים ע יח): "ושמעתי שהיה עשירים ושתים שנה, כל ימי החל בתענית, ומתנהג בחסידות וקדשה". באחרית ימיו גמר אמר לשוב לארץ ישראל. הוא קבע את מגוריו בירושלים והקים בה את ישיבת 'חברים מקשיבים'. לאחר תקופה קצרה יצא לאיטליה כדי להדפיס את ספריו ולגייס כספים להחזקת ישיבתו. ביום א' באדר תק"ג, בעודו באיטליה, ארע אסון, כאשר שוידים שפגעו בו רצחוהו נפש. כעבר שבוע מרציחתו הובא לקברה בעיר צ'נטו שבאיטליה.

עניית אמן בפני המברך

כתב בעל המשנת חסידים: כאשר המברך שומע עניית אמן מפי העונה (ראה רמ"א או"ח קסז ב), הרי זה כאלו ענה אף הוא אמן אחר ברכתו, שהרי "שומע כעונה". נמצא שבכל עניית אמן על ברכה יש לכל הפחות שנים שעונים אמן - המברך והעונה.

משום כך, בדרשת חכמים (שבת קיט ב) על הכתוב (ישעיהו כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים" - "אל תקרי שמר אמונים אלא שאומרים אמן", דקדקו ונקטו בלשון רבים "שאומרים אמן", ולא "שאומר אמן", רמז לכך שבכל עניית אמן על ברכה יש לכל הפחות שנים "שאומרים אמן", המברך והעונה (אדרת אליהו שבת שם).

לכך התכונן דוד המלך באמרו (תהלים לד ב): "אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפיי": עניית אמן מכנה "תהלה", כפי שדדשו חכמים (תוספתא ברכות ו כב) את הפסוק (נחמיה ט ה): "וימרום על כל ברכה ותהלה", שעל כל ברכה הנשמעת צריך השומע לתת "תהלה"

אבל על הדין שהם נדונים בשאר המדורים, אין אמירת קדיש מועילה (משנת חסידים, מסכת שארית ערבית ו ב-ד).

עניית אמן מרבה שלום

בסוף מסכת גזיר (סו ב), לאחר המאמר: "גדול העונה יותר מהמברך", מוסיפה ומביאה הגמרא את המאמר הנודע: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם". את הקשר בין שני המאמרים פרש המשנת חסידים' כך: כידוע, אמן היא גימטריה של שמות הוי"ה ואדנות, ונמצא שבבבא אינו מזכיר בברכתו כי אם שם אדנות, העונה אמן מזכיר אף שם הוי"ה, וכך הוא עושה שלום בין השמות, "ולכן מרבים לו שכרו" (אדרת אליהו גזיר שם).

עניית אמן אחר ברכות השחר

על אודות עניית אמן אחר ברכות השחר מורה המשנת חסידים' (מסכת תפלת היצירה ב ו): "גם העומד באמצע אמירת פסוקי דזמרה, כל ימנע מלענות אמן אחר המברכים ברכות השחר".

לה', בעניית אמן. והו שאמר דוד: "אברכה את ה' בכל עת" - בברכה, וכאשר אני שומע את האמן הנענית אחר ברכתי, הרי מדין "שומע כעונה", כאלו "תהלתו בפיי" (הזה ציון תהלים שם).

דוד המלך ענה אמן

סופי תבות הפסוק (תהלים נז ג): "אקרא לאלקים עליון", הן 'אמן'. ודרש בעל המשנת חסידים' כי כך רמז דוד בפסוק זה: בכל פעם שאני שומע אדם הקורא לאלקים בברכה, ובכך מכתירו כעליון על הכל, הריני מקפיד לענות אחריו אמן (הזה ציון תהלים שם).

מטרתו של 'קדיש יתום'

אמרו חכמים (עזרות ב י): "משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש". המשנת חסידים' כותב שיש שמונה מדורים בגיהנום, ובתחתון שבהם נדון מי שזלזל בעניית אמן. הקדיש שונה הגים הבנים לומר בשנה הראשונה לפטירת האב והאם, מועיל כדי להגן עליהם מלהעגש במדור זה, אם זלזלו בעניית אמן.

משונכנס אדר מרבים בשמחה

בזהר הקדוש (וילך רפה ב) מובא פי בזכות עניית אמן בכונה, נפתחים למעלה שערי ברכה וטובה ומתעוררת שמחה בכל העולמות, ואלו דבריו: "וכד ישראל לתתא, משמרוין לאתבא אמן [וכאשר ישראל למטה שומרים לענות אמן]... פמה פתחין דברכאן פתיחין להו לעלא [פמה פתחי ברכה פתוחים להם למעלה], פמה טבאן משתפחין בכלהו עלמין [פמה טובות נמצאים בכל העולמות] פמה חדו בכלא [פמה שמחה בכל מקום]".

